

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дпн Клавдия Василева Сапунджиева, СУ "Св. Кл. Охридски"
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
"доктор"

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1. 2. Педагогика (Социална педагогика)

Автор: Яна Петрова Станева

Тема: „Компетенции на социалния педагог за резилианс при родители в
риск от раздяла с детето си”

Научен ръководител: проф. д-р Нели Петрова-Димитрова, СУ

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Яна Петрова Станева е докторант към катедра “Социална педагогика и социално дело” в СУ “Кл. Охридски”. Процедурата по защитата и представените материали и документи са в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ. Докторантката е родена 1979 г. Яна Станева е завършила е ПУ “Паисий Хилендарски” и е бакалавър по социална педагогика и магистър по „Управление на социално-педагогическите дейности за деца и юноши”. Тя е директор на Комплекса за социални услуги за деца и семейства – гр. Пазарджик, а освен това е и обучител и консултант към ИСДП (Институт за социални дейности и практики). Съавтор е на два наръчника - за родители и за учители:

„Можем ли да направим децата по устойчиви?“. Всичко това показва закономерните интереси на докторантката към темата на дисертацията, а също и професионалния ѝ опит като социален педагог. От личните ми впечатления като докторант към катедрата мога да кажа, че Яна Станева е сериозен и отговорен човек, професионалист и изследовател, въвличен в делото на социалната работа и помагането за деца и семейства.

2. Представяне и анализ на дисертационния труд

Трудът е посветен на една трудна и актуална тема, която има различни смислови акценти и измерения. Темата е предизвикателна от изследователска гледна точка, от една страна защото разработките, свързани конкретно с резилианс подхода у нас не са толкова много (дисертация на подобна тема, доколкото ми е известно, у нас няма), а от друга - защото предполага както теоретичен акцент на концептуализиране, така и конкретни приложни аспекти – диагностични, съдържателни, процесуални.

В структурно отношение трудът се състои от увод, три глави, изводи, препоръки, приноси, заключение, литература, приложения, публикации на автора – общо 238 страници. Изследователската концепция е с добре формулирана, а методите са подходящи и са от теоретичен и емпиричен – качествен и количествен характер. Проучената и използвана литература е по темата на труда и обхваща източници на кирилица, латиница и онлайн публикации – общо 144 източника.

Теоретичната част разкрива същността на резилианса, като стъпва върху обобщени базисни характеристики, които са отправната основа за определяне на съответните фактори. Изведени са обобщения/констатации, които концептуализират основните параметри на емпиричното изследване. Изведените критерии за резилианс и конкретно за резилианс при родители,

преминали през висок риск от изоставяне на детето си са точни и са приемливи.

В глава втора се обосновава ролята на компетенциите на социалния педагог/социалния работник при социално-педагогическо помагане за резилианс на хора в риск. Тук са изведени основните съдържателно-процесуални характеристики на социално-педагогическото помагане у нас, връзката между теориите за помагане на хора в риск и резилианс подхода и същността на компетенциите. Добро впечатление прави анализът на различните теории, представянето на които е структурирано около значими отношения, като: базово приемане на детето, приемане на личността на клиента, позитивното отношение, доброто третиране, емпатично поведение, умението за слушане, чувство за хумор и др. Що се отнася до същността на компетенциите може да се каже, че разбирането е основано на най-разпространените определения и разбирания на наши и чужди автори, като са разграничени понятията „компетенции” и „компетентност” и са анализирани разбиранията за професионалната компетентност и ефективността на социално-педагогическата работа. На базата на анализа е изведено приемливо и ефективно за конкретното изследване обобщение на понятието за компетенции – с. 81. В тази част фокусът е и върху разбирането за компетенциите на социалния педагог, като въз основа на разбиранията на редица автори са изведени два акцента: необходимите знания, умения и навици, свързани с отношението към клиента и компетенциите на специалистите да придружават родители в риск от раздяла с децата им. На тази основа са приети, изведени съдържателно и изброени необходимите на социалния педагог/работник компетенции за резилианс у родители, ползващи социални услуги за превенция на изоставяне, които са приемливи и добре открити като съдържание и смисъл – с. 92-93.

Емпиричната част е посветена на изследване на връзката между резилианса при жени в риск от раздяла с детето си и компетенциите на специалистите в социалните услуги – конкретно ползвали услуги за превенция в звено „Майка и бебе” и „Център за обществена подкрепа”. Изследователската концепция е добре формулирана и очертана с ясна цел и задачи. Използването предимно на качествени методи прави добро впечатление, тъй като *това са съвременните насоки и тенденции за работа* при социалните изследвания. Подборът на родителите е обоснован от предварителните критерии – Приложение 2 и от вторичния анализ при идентифицирането на участниците, като преживели резилианс. Анкетното проучване е насочено към специалисти от различни градове на страната, подбрани по изведените теоретично и апробирани критерии. Могат да се открият и данните от контент-анализа на интервютата на родителите в риск от раздяла с децата им, които дават възможност за определяне на факторите за резилианс. От професионалните компетенции с най-голямо значение за постигане на резилианс се извеждат възможностите на помагачия да изгражда професионална връзка, отношение на приемане и уважение и изразяване на автентична афективност. Това е и най-значимият професионален фактор за резилианс, според интервюираните жени. Друг важен факт и извод е, че подкрепата, която социалните услуги оказват на родителите в голяма част от случаите се оказва решаваща. Като цяло в тази част резултатите дават възможност за още по-богат анализ на данните, но това се компенсира при добре изведените обобщения. Изводите са целенасочени, стегнати и коректни спрямо данните. Направени са и конкретни препоръки за методиката на работа в звено „Майка и бебе” и за подготовката на социалните педагози. Приносите са точни и съответстват на постигнатото, но биха могли да се представят по-обобщено.

Според мен *основните постижения са:*

- Налице е теоретико-емпирично изследване на проблем, който се разработва за първи път в дисертационен труд у нас и са изведени критерии за резилианс при родители в риск от раздяла с децата си, с което се дава възможност за повишаване на ефективността на социалната работа.
- Изготвена е рамка за оценка и цялостен инструментариум за проучване на резилианс при родители с риск от раздяла с децата си и за отразяване на постигнатите промени в резултат на социалното помагане, с което се обогатяват методиката за работа със семейства и възможностите за професионални постижения.
- Очертана е картината на необходимите професионални характеристики на социалния педагог и факторите за резилианс, както и разполагането ѝ като място и роля в процеса на помагането.

3. Автореферат и публикации

Авторефератът е коректен, точен и представя труда в основната му част. По труда са направени 6 публикации, от които 3 са самостоятелни. Те са в представителни издания и са достатъчни като брой.

4. Критични бележки, въпроси и препоръки

Като цяло е възможно постигането на още по-критичен и богат анализ и на теоретичните, и на емпиричните данни и постановки. На места изказът е доста декларативен.

Въпрос: Как си представяте съдържателно предложената от Вас дисциплина за подхода резиланс в учебния план на специалностите „Социална педагогика” и „Социални дейности”?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Трудът е лично дело на докторанта и притежава необходимите характеристики и качества на дисертационно изследване.

Въз основа на посочените достойнства и научни приноси, давам своята *положителна оценка* и предлагам на почитаемото научно жури *да даде образователната и научна степен ‘доктор’* на Яна Петрова Станева по професионално направление 1. 2. Педагогика (Социална педагогика).

07. 05. 2018 г.

проф. дпн Клавдия Сапунджиева